

"KINO-PEDAGOGIKA": O'QISH SAVODXONLIGI DARSLARIDA MATN VA UNING EKRANLASHTIRILGAN (KINO YOKI MULTFILM) VARIANTINI QIYOSIY TAHLIL QILISH METODIKASI.

Egamberganova Yorqinoy Ollobergan qizi

Nukus davlat pedagogika instituti

Ellikqal'a fakulteti

Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi 3-kurs talabasi

Annotatsiya: Mazkiy maqolada boshlang'ich ta'limning o'qish savodxonligi darslarida "Kino-pedagogika" metodidan foydalanishning nazariy va amaliy jihatlari yoritilgan. Badiiy matn hamda uning ekranlashtirilgan ko'rinishi (kino yoki multfilm)ni qiyosiy tahlil qilish orqali o'quvchilarning matnni anglash, tahlil qilish, tanqidiy va ijodiy fikrlash, kuzatuvchanlik hamda nutqiy kompetensiyalarini rivojlantirish usullari tahlil qilingan. Shuningdek, mazkur metodikaning dars jarayonidagi afzalliklari, bosqichlari va pedagogik samaradorligi ilmiy asoslangan holda bayon etilgan.

Kalit so'zlar: kino-pedagogika, o'qish savodxonligi, badiiy matn, ekranlashtirish, multfilm, film, qiyosiy tahlil, tanqidiy fikrlash, ijodiy tafakkur, kompetensiyaviy yondashuv, boshlang'ich ta'lim.

Bugungi kunda ta'lim tizimida o'quvchilarning mustaqil fikrlashini rivojlantirish, axborotni tahlil qilish va undan oqilona foydalanish kompetensiyalarini shakllantirish ustuvor vazifalardan biri hisoblanadi. Zamonaviy o'quvchilar ko'proq vizual axborot bilan ishlashga moyil bo'lganligi sababli an'anaviy matn bilan bir qatorda video, animatsiya va kino mahsulotlaridan ham samarali foydalanish dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Shu nuqtai nazardan "Kino-pedagogika" metodikasi o'qish savodxonligi darslarini yanada qiziqarli, interaktiv va samarali tashkil etish imkonini beradi. Badiiy asar va uning ekranlashtirilgan variantini taqqoslash o'quvchilarga muallif g'oyasi, qahramon xarakteri, voqealar rivoji, badiiy tasvir vositalari hamda rejissor talqini o'rtaidagi o'xshash va farqli

jihatlarni aniqlash imkoniyatini yaratadi. Natijada o'quvchi faqat matnni o'qibgina qolmay, uni chuqur tahlil qilish, dalillar bilan fikr yuritish va o'z xulosalarini asoslash ko'nikmalarini ham egallaydi.

"Kino-pedagogika" metodikasi badiiy matnni o'qish va uning ekranlashtirilgan talqinini tahlil qilishga asoslangan innovatsion pedagogik yondashuvdir. Ushbu metod o'quvchilarda kitobxonlik madaniyatini rivojlantirish bilan birga, axborotni tanqidiy baholash, media savodxonlik va estetik didni ham shakllantiradi. Ayniqsa, boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun ertaklar, hikoyalar va bolalar adabiyoti asosida yaratilgan multfilmlar dars jarayonining qiziqarli tashkil etilishiga xizmat qiladi. O'quvchilar avvalo matnni mustaqil o'qiydilar, voqealar ketma-ketligini tushunadilar, qahramonlarning xarakterini tahlil qiladilar. Keyingi bosqichda shu asar asosida yaratilgan film yoki multfilm namoyish etiladi. Tomosha jarayonida ular matnda mavjud bo'lmagan yoki o'zgartirilgan epizodlarni kuzatib boradilar. Mazkur metodikaning eng muhim jihatlaridan biri qiyosiy tahlil bosqichidir. Bu bosqichda o'quvchilar matn va ekran variantini taqqoslab, qaysi voqealar saqlab qolinganini, qaysilari qisqartirilgani yoki o'zgartirilganini aniqlaydilar. Shuningdek, qahramonlarning tashqi ko'rinishi, xatti-harakati, nutqi va hissiy holatlari haqida fikr almashadilar. Muallif tasvirlagan voqelik bilan rejissor yaratgan tasvir o'rtasidagi farqlarni izohlash orqali bolalar har bir ijodkor voqeani o'z dunyoqarashi asosida talqin qilishini anglay boshlaydilar. Bu esa ularda mustaqil fikrlash va dalillarga asoslangan xulosa chiqarish ko'nikmasini shakllantiradi.

"Kino-pedagogika" metodini qo'llash davomida o'qituvchi faqat tayyor bilim beruvchi emas, balki muhokama va tahlil jarayonini boshqaruvchi moderator vazifasini bajaradi. O'quvchilarga "Nima uchun rejissor ushbu sahnani o'zgartirgan?", "Matnda tasvirlangan qahramon siz tasavvur qilgan qahramonga o'xshaydimi?", "Agar siz rejissor bo'lganingizda qanday yakun yaratardingiz?" kabi ochiq savollar beriladi. Bunday savollar bolalarni erkin fikrlashga, o'z nuqtayi nazarini asoslashga va boshqalarning fikrini hurmat qilishga o'rgatadi. Natijada dars jarayoni oddiy matnni o'qishdan ko'ra mazmunli ilmiy munozaraga aylanadi. Ushbu metodika o'quvchilarning og'zaki va yozma nutqini

rivojlantirishda ham muhim ahamiyat kasb etadi. Film tomosha qilingandan so'ng o'quvchilarga "Matn yaxshiroqmi yoki multfilm?", "Muallif g'oyasi filmda to'liq aks etganmi?" mavzularida ijodiy insho yozish, taqdimot tayyorlash yoki kichik guruhlarda bahs-munozara tashkil etish tavsiya etiladi. Bunday topshiriqlar ularning fikrini izchil bayon qilish, dalillar keltirish va muloqot madaniyatini rivojlantirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, media mahsulotlarni tanqidiy baholash malakasi ham shakllanadi. Boshlang'ich ta'lim amaliyotida "Kino-pedagogika" metodini muntazam qo'llash o'quvchilarning darsga bo'lgan qiziqishini oshiradi, kitob o'qishga motivatsiyasini kuchaytiradi va zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan maqsadli foydalanish madaniyatini shakllantiradi. Bu metod nafaqat fan doirasidagi bilimlarni mustahkamlaydi, balki shaxsning estetik didi, muloqot madaniyati, ijodiy tafakkuri va ijtimoiy kompetensiyalarini rivojlantirishga ham xizmat qiladi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, "Kino-pedagogika" metodikasi o'qish savodxonligi darslarini zamonaviy pedagogik yondashuvlar asosida tashkil etishning samarali vositalaridan biridir. Matn va uning ekranlashtirilgan variantini qiyosiy tahlil qilish o'quvchilarda chuqur o'qish, tahlil qilish, tanqidiy fikrlash, media savodxonlik va ijodiy yondashuv kabi XXI asr kompetensiyalarini rivojlantiradi. Mazkur metod orqali darslar mazmunan boyiydi, o'quvchilarning kitobxonlik madaniyati shakllanadi va ta'lim jarayonining samaradorligi sezilarli darajada ortadi. Shu sababli boshlang'ich ta'lim amaliyotida kino va multfilm vositalaridan maqsadli hamda metodik asosda foydalanish bugungi kunning muhim pedagogik talablaridan biri hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi. Boshlang'ich ta'limning davlat ta'lim standarti va o'quv dasturi. – Toshkent, 2023.
2. Avliyakov N. Pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2020.

3. Tolipov O‘., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyalarning tatbiqiy asoslari. – Toshkent: Fan, 2019.
4. Yo‘ldoshev J., Usmonov S. Zamonaviy pedagogik texnologiyalarni amaliyotga joriy etish. – Toshkent, 2021.
5. Soliyeva D. O‘qish savodxonligini rivojlantirish metodikasi. – Toshkent: O‘qituvchi, 2022.
6. UNESCO. Media and Information Literacy Curriculum for Teachers. – Paris, 2021.